

הלבנות מתננות עניים פרק ד

א. איזה הוא לקט זה הנופל מתוך המגל בשעת הקצירה, או הנופל מתוך ידו פשיקבץ השבילים ויקצר: והוא, שיהיה הנופל שבלת אחת או שתיים; אבל אם נפלו שלוש כאחת, הרי שלשתן לבעל השדה. והנופל מאחר המגל, או מאחר היד אפלו שבלת אחת, אינה לקט.

ב. היה קוצר בידו בלא מגל, הנופל מתוך ידו אינו לקט; אבל התולש דברים שתולשין אותן, הנופל מתוך ידו לקט. היה קוצר או תולש דבר שדרפו להתלש, ואחר שקצר מלוא זרועו או תלש מלוא קמצו, הפהו קוץ ונפל מידו על הארץ הרי זה שלבעל הבית.

ג. היה קוצר ונשארה שבלת אחת לא נקצרה, ונקצר כל סביבותיה אם היה ראשה מגיע לקמה שבצדה ויכולה להקצר עם הקמה, הרי היא שלבעל השדה; ואם לאו, הרי היא שלעניים. היו שתי שבלות זו בצד זו הפנימית יכולה להקצר עם הקמה, והחיצונה יכולה להקצר עם הפנימית ואינה יכולה להקצר עם הקמה הפנימית נצלת, ומצלת את החיצונה: שהרי היא פנופלת מתוך המגל, ואף על פי שעדין לא נקצרה. והשבילים שבקש, הרי הן שלבעל השדה.

ד. הרוח שפזרה את העמרים, ונתערב קציר שלבעל הבית עם הלקט אומדין את השדה כמה לקט היא ראויה לעשות, ונותן לעניים: מפני שזה אנס. וכמה הוא שעור זה, ארבעת קבין תבואה לכל בית כור.

ה. לקט שנפל לארץ, ולא לקטוהו עניים, ובא בעל הבית, והגדיש את הקציר שלו על הארץ כיצד הוא עושה: מפנה הגדיש שלו כלו למקום אחר, וכל השבילים הנוגעות בארץ כלן לעניים, מפני שאין אנו יודעים איזו היא מהם שהיתה לקט, וספק מתננות עניים לעניים שנאמר "תעזב" (ויקרא כג, כב), הנח לפניהם משלך.

ו. ולמה אין אומדין אותה, ויתן לעניים מה שראויה לעשות לקט: מפני שעבר והגדיש על הלקט, קנסוהו; ואפלו היה שוגג, ואפלו היה הלקט שעורים והגדיש עליו חטין, ואפלו קרא לעניים ולא באו, ואפלו הגדישוהו אחרים שלא מדעתו כל הנוגעות בארץ, הרי הן לעניים.

ז. הצריך לרפץ את שדהו קדם שילקטו העניים לקט שבה אם הזקו מרבה על הפסד הלקט, מתר לרפץ; ואם הפסד הלקט מרבה על הפסדו, אסור לרפץ. ואם קבץ את כל הלקט, והניחו על הגדר עד שיבוא העני ויטלנו הרי זו מדת חסידות.

ח. זרעים הנמצאים בחוררי הנמלים אם היו החורים בתוך הקמה, הרי הוא שלבעל השדה: שאין לעניים מתנה בתוך הקמה. ואם היו במקום שנקצר, הרי זה שלעניים: שמא מן הלקט גררוהו; ואף על פי שנמצא שחור, אין אומרים הרי זה משנה שעברה שספק הלקט, לקט.

ט. שבלת שללקט שנתערבה בגדיש הרי זה מפריש שתי שבלות ואומר על אחת מהן, אם הלקט היא זו הרי היא לעניים, ואם אינה לקט הרי המעשרות שהיא חייבת בהן שבלת

זו קבועים בשבלת שְׁנִיָּה; וחוזר ומתְּנֶה כֵּן, על שבלת שְׁנִיָּה, ונותן את אחת מהן לַעֲנִי, והאחרת תהיה מַעֲשֶׂר.

י. לא ישָׁכַר אָדָם את הפּוֹעֵל, על מִנַּת שְׂלִקֹט בְּנוֹ אַחֲרָיו; אֲבָל הָאֲרִיסִין והַחֲכוּרוֹת והַמּוֹכֵר קָמְתוּ לַחֲבֵרוֹ לְקַצֹּר, יִלְקֹט בְּנוֹ אַחֲרָיו. וַיֵּשׁ לַפּוֹעֵל לְהֵבִיא אֶת אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו לְלִקֹּט אַחֲרָיו, וּאִפְלוּ שָׁכְרוּ לְטַל חֲצִי הַקָּצִיר אוֹ שְׁלִישׁוֹ אוֹ רִבְעֵו בְּשָׂכְרוֹ.

יא. מִי שְׂאִינוּ מְנִיחַ אֶת הָעֲנִיִּים לְלִקֹּט, אוֹ שֶׁהוּא מְנִיחַ אֶת אֶחָד וּמוֹנֵעַ אֶת אֶחָד, אוֹ שְׁסִיעַ אֶת אֶחָד מֵהֵן עַל חֲבֵרוֹ הָרִי זֶה גּוֹזֵל אֶת הָעֲנִיִּים. וְאִסּוּר לְאָדָם לְהַרְבִּיץ אָרִי וּכְיוּצָא בּוֹ בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ, כְּדִי שְׂיִירָאוּ הָעֲנִיִּים וַיִּבְרָחוּ.

יב. הָיוּ שֵׁם עֲנִיִּים שְׂאִינָן רְאוּיִין לְטַל לְקֹט אִם יָכוֹל בְּעַל הַבֵּית לְמַחֲוֹת בִּידָן, מִמַּחֲה; וְאִם לָאוּ, מְנִיחָן מִפְּנֵי דַרְכֵי שְׁלוֹם. הַמִּפְקִיר אֶת הַלֵּקֶט עִם נְפִילַת רְבוֹ, אִינוּ הַפֶּקֶר מֵאַחֵר שֶׁנֶּשֶׁר רְבוֹ, אֵין לוֹ בּוֹ רְשׁוּת.

יג. אֵיזָה הוּא פֶּרֶט זֶה גֶרְגֵּר אֶחָד אוֹ שְׁנֵי גֶרְגֵּרִים, הַנִּפְרָטִים מִן הָאֲשָׁכּוֹל בְּשַׁעַת הַבְּצִירָה; נִפְלוּ שְׁלוֹשָׁה גֶרְגֵּרִים בְּבֵת אֶחָד, אִינוּ פֶּרֶט. הִיָּה בּוֹצֵר וְכוּרֶת אֶת הָאֲשָׁכּוֹל, וְהַסִּבֵּךְ בְּעֵלִין וְנִפֹּל לָאָרֶץ וְנִפְרֹט אִינוּ פֶּרֶט.

יד. הִיָּה בּוֹצֵר וּמְשַׁלֵּךְ לָאָרֶץ כְּשֶׁמִּפְנֵה הָאֲשָׁכּוֹלוֹת, אִפְלוּ חֲצִי אֲשָׁכּוֹל הַנִּמְצָא שֵׁם פֶּרֶט; וְכֵן אֲשָׁכּוֹל שָׁלֵם שֶׁנִּפְרֹט שֵׁם, הָרִי הוּא פֶּרֶט. וְהַמְנִיחַ אֶת הַכֹּלְכֹלָה תַּחַת הַגֶּפֶן בְּשַׁעַת שֶׁהוּא בּוֹצֵר, הָרִי זֶה גּוֹזֵל אֶת הָעֲנִיִּים.

טו. אֵיזוֹ הִיא עוֹלָלוֹת זֶה אֲשָׁכּוֹל הַקָּטָן שְׂאִינוּ מַעֲבֶה כְּאֲשָׁכּוֹלוֹת, שְׂאִין לוֹ כְּתֵף, וְאֵין עֲנָבָיו נוֹטְפוֹת זֹו עַל זֹו אֶלָּא מִפְּזָרוֹת: יֵשׁ לָהּ כְּתֵף וְאֵין לָהּ נֶטֶף, נֶטֶף וְאֵין לָהּ כְּתֵף הָרִי הִיא שְׁלִבַּעַל הַפָּרֶם; וְאִם סֶפֶק, לַעֲנִיִּים.

טז. אֵיזָה הוּא כְּתֵף, פְּסִיגִין הַמַּחֲבֵרוֹת בְּשִׁדְרָה זֹו עַל גִּבִּי זֹו; נֶטֶף, עֲנָבִים הַמַּחֲבֵרוֹת בְּשִׁדְרָה וַיּוֹרְדוֹת: וְהוּא שְׂיֵהִיו כָּל הָעֲנָבִים שְׁבַעוֹלָלוֹת, נוֹגְעִין בְּפֶס יָדוֹ. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ עוֹלָל, מִפְּנֵי שֶׁהוּא לְשָׂאֵר הָאֲשָׁכּוֹלוֹת כְּעוֹלָל לְאִישׁ. וְאֵין בְּעַל הַבֵּית חֵיב לְבַצֵּר הָעוֹלָלוֹת וְלִתְנֵן לַעֲנִיִּים, אֶלָּא הֵן בּוֹצְרִין אוֹתָן לַעֲצָמָן; וְגֶרְגֵּר יְחִידִי, הָרִי הוּא עוֹלָלוֹת.

יז. זְמוּרָה שֶׁהִיָּה בָּהּ אֲשָׁכּוֹל, וּבְאַרְכָּבָה שְׁלִזְמוּרָה עוֹלָלָת אִם נִקְרָצַת עִם הָאֲשָׁכּוֹל, הָרִי הִיא שְׁלִבַּעַל הַפָּרֶם; וְאִם לָאוּ, הָרִי הִיא שְׁלִעֲנִיִּים. כָּרֶם שֶׁכָּלוּ עוֹלָלוֹת, הָרִי הוּא שְׁלִעֲנִיִּים שֶׁנֶּאֱמַר "וְכִרְמָךְ לֹא תַעֲוִלֵּל" (ויקרא יט, י), אִפְלוּ כָּלוּ עוֹלָלוֹת. וְאֵין הַפֶּרֶט וְהָעוֹלָלוֹת נוֹהֲגִין אֶלָּא בַּכָּרֶם בְּלָבָד.

יח. אֵין הָעֲנִיִּים זֹוכִין לְקַח פֶּרֶט וְעוֹלָלוֹת, עַד שִׁיתְּחִיל בְּעַל הַכָּרֶם לְבַצֵּר אֶת כָּרְמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "וְכִי תִבְצֹר כְּרָמְךָ, לֹא תַעֲוִלֵּל" (ראה דברים כד, כא); וְכִמָּה יִבְצֹר וַיְהִיו זֹוכִין בָּהֶן, שְׁלוֹשָׁה אֲשָׁכּוֹלוֹת שֶׁהֵן עוֹשִׂין רִבְעֵי.

יט. הַמִּקְדִּישׁ אֶת כָּרְמוֹ עַד שֶׁלֹּא נִודְעוּ הָעוֹלָלוֹת, אֵין הָעוֹלָלוֹת לַעֲנִיִּים; וְאִם מִשְׁנֹדְעוּ הָעוֹלָלוֹת הָעוֹלָלוֹת לַעֲנִיִּים, וַיִּתְּנוּ שָׂכָר גְּדוֹלָם לַהֲקַדֵּשׁ.

ב. הזוֹמֵר אֶת הַגָּפֶן אַחֵר שֶׁנוֹדְעוּ הָעוֹלָלוֹת, הֲרִי זֶה זוֹמֵר
בְּדַרְכּוֹ; וּכְשֶׁם שְׁכוּרַת הָאֲשָׁכוֹלוֹת, כֶּן כּוֹרַת הָעוֹלָלוֹת.

בא. גוֹי שֶׁמָּכַר כְּרָמוֹ לְיִשְׂרָאֵל לְבָצָר, חֵיב בְּעוֹלָלוֹת; יִשְׂרָאֵל
וְגוֹי שֶׁהָיוּ שְׁתֵּפִים בִּכְרָם חִלְקוּ שְׁלִישִׁיִּשְׂרָאֵל חֵיב, וְשִׁלְגוֹי פָּטוּר.

בב. בֶּן לֹוי שֶׁנִּתְּנוּ לוֹ מַעֲשֵׂר טָבֵל, וּמֵצָא בּוֹ עוֹלָלוֹת נוֹתֵן
לְעַנִּי; וְאִם נִקְרָצָת עִם הָאֲשָׁכוֹל, יֵשׁ לוֹ לַעֲשׂוֹתָהּ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר
עַל מְקוֹם אַחֵר.

בג. מִי שֶׁהָיוּ לוֹ חֲמֵשׁ גִּפְנִים, וּבָצָרָם לְתוֹךְ בֵּיתוֹ אִם לְאֶכְלָן
עֲנָבִים פָּטוּר מִן הַפֶּרֶט וּמִן הַשְׂכָּחָה וּמִן הָרִבְעִי, וְחֵיב בְּעוֹלָלוֹת;
וְאִם בָּצָרָן יֵין חֵיב בְּכָל, אֲלֹא אִם בֶּן שִׁיר מְקַצֵּתָן.